

ХВОРОБА ЯК РЕЗУЛЬТАТ ВЗАЄМОДІЇ ІНДИВІДА І СОЦІУМУ В РОМАНАХ Д. ЛОДЖА КІНЦЯ ХХ-ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

О. В. УЗЛОВА, викладач,
Київський національний лінгвістичний університет
E-mail: uzlovafulvia@gmail.com
orcid.org/ 0000-0002-9530-8563

Анотація. У статті розглядаються особливості функціонування образів хворого тіла в творчості сучасного англійського письменника Д. Лоджа кінця ХХ–початку ХХІ ст., що проявляються у сукупності наративних, дискурсивних і естетичних параметрів, а також у глибинних семантичних структурах тексту. На підставі аналізу романів «Терапія», «Думає...», «Автора, автора», «Глухота як вирок» і «Людина багатьох талантів» стверджується, що хвороба у творчості Д. Лоджа має амбівалентний характер. З одного боку, вона виявляється ознакою невписаності людини з нетиповим станом здоров'я у гегемонію 'нормальності', яку пропагує суспільство. З іншого боку, саме хвороба часто робить індивіда невід'ємною частиною соціуму, що, своєю чергою, в текстах автора також нерідко наділяється симптомами недугів. Підкреслюється нерозривність зв'язків взаємної залежності між хворим тілом та соціокультурною матрицею, в якій воно існує. Субверсивний потенціал тіла розглядається, зокрема, як дзеркало суспільного життя. Доводиться, що в романах Д. Лоджа хвороба є щонайменше тривимірною, оскільки фігурує безпосередньо як прояв фізіологічного колапсу, як метафора домінуючої соціокультурної парадигми та як культурне явище на вищому символічному рівні.

Ключові слова: Д. Лодж, тіло, хвороба, соціум

Актуальність. У ХХ ст. відбувається перетворення людського тіла з анатомічної одиниці на невід'ємну складову дискурсивної матриці. Активізація процесів легітимізації тілесності як однієї з найактуальніших і найпопулярніших проблем гуманітаристики детермінована низкою чинників, серед яких варто відзначити, з одного боку, численні виклики, які кидає людській тілесності та її цілісності технічний прогрес і екологічна ситуація, а, з іншого боку, тілесно-візуальну спрямованість сучасної культури, невід'ємним атрибутом якої є здорове, доглянуте, сексуально привабливе тіло, що нерідко фетишизується медіа. Сьогодні в центрі як культурного, так і наукового дискурсу опиняється фігура 'Homo somaticos' – людини тілесної.

Наприкінці ХХ–на початку ХХІ ст. формуються радикально нові принципи тілесної аналітики, що є продуктом, насамперед, міждисциплінарної дифузії. Сьогодні людське тіло є точкою перетину соціогуманітарного та природничо-наукового знання, а їхня плідна взаємодія може стати запорукою зміни усталеного розуміння образу людини.

Соціокультурні процеси другої половини ХХ ст. великою мірою були орієнтовані на переосмислення поняття норми та подолання будь-яких проявів опозиції 'Я – Інший', що пояснює загострений інтерес як теоретиків, так і авторів художніх текстів до функціонування тіла у його межових проявах –старіння, травма, біль, інвалідність, хвороба, агонія чи смерть.

Різні соціальні механізми та культурні практики наділяють хворобу особливими значеннями, а ролі образів хворих варіюються залежно від культурного, політичного чи соціального значення здоров'я як морального обличчя суспільства. Протягом останніх півстоліття погляди на хворе тіло постійно змінюються. Ліберальна критика соціальної дискримінації, емансипаторні рухи початку 70-х рр. XX ст., а згодом політика мультикультуралізму перетворили хворе тіло на своєрідну метафору визволення, передусім від гніту панівного дискурсу. Ці процеси посприяли розвитку нової теорії сприйняття особливого тіла – теорії інвалідності (*disability studies*), що зародилася на перетині соціології, медицини, постструктуралістської критики влади, теорії марксизму, фемінізму, постколоніальних і квір студій.

Власне соціальній моделі теорії інвалідності надмірне спекулювання ідеєю неможливості існування тіла поза межами дискурсу призводить до формування уявлення про хворобу та інвалідність як штучну категорію, породжену культурою і сконструйовану соціумом для підтримки усталеної владної гегемонії. Такий підхід видається абсолютизованим, а отже дещо обмеженим, оскільки нівелює як біологічну, так і індивідуально-суб'єктивну складову тілесного досвіду, позбавляючи його, зокрема, екзистенційного виміру. Як зауважує Т. Іглтон, «тіло – неймовірно популярна тема в американських культурних студіях, але це покірне тіло, що моделюється і конструюється соціумом, а не плоть, що хворіє чи помирає» [6, с. 186].

З іншого боку, тенденція до реполітизації мистецтва, що зародилася наприкінці XX ст., призводить до появи радикально протилежної точки зору, згідно якої особлива увага приділяється саме суб'єктивному тілесному досвіду і потребує залучення біографічної складової. Наслідком цього стало розмежування поняття 'мистецтво disability' (*disability art*) та ширшого за значенням поняття 'мистецтво, створене інвалідами та хворими', яке передбачає легітимізацію через мистецтво суб'єктивного досвіду хвороби чи інвалідності.

Дослідження функціонування хворого тіла безпосередньо в художніх текстах виявляється ще більш проблематичним. Якщо брати за основу розуміння тіла як штучного дискурсивного конструкту, породженого соціокультурними практиками, то з такої точки зору літературний твір слід розглядати передусім як документ епохи, що нівелює його художню цінність і виводить на один рівень з медичними та судовими документами, рекламними текстами, приватними листами тощо. Іншою можливою стратегією може бути сприйняття хворого тіла як основної теми твору чи предмета авторської рефлексії. Часто в процесі аналізу складної знакової системи та багатовимірності зв'язків між тілом і текстом відбувається спрощення ролі тіла та його зрівняння в правах з іншими мотивами творів.

Проблема функціонування хворого тіла в художніх текстах досі не розкрита повною мірою і потребує поступового заповнення існуючих лакун за допомогою залучення міждисциплінарного інструментарію.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Попри наявність численних досліджень творчого доробку Д. Лоджа, поетикальні особливості романів «Терапія» (1995), «Думає...» (2001), «Автора, автора» (2004), «Глухота як вирок» (2008), «Людина багатьох талантів» (2011) досі не осмислені повною мірою. Своєю чергою, художня репрезентація хворого тіла в текстах автора взагалі не ставала об'єктом наукового інтересу. Так, зарубіжні літературознавці (Б. Бергонзі, М. Тодд, М. Гох, Є. Бйорк, А. Квінн, Х. Ментел, Л. Ленер, Ф. Холмс, Дж. Меллорс) звертаються до творів автора, написаних у період 1960–1984 рр., розглядаючи їх як складний симбіоз художнього та літературно-критичного дискурсів. Об'єктом

дослідження більшості вітчизняних та російських науковців виявляються окремі аспекти поетики університетсько-філологічної трилогії письменника (О. Т. Бандровська, О. М. Люксембург, В. І. Новіков, Н. О. Соловйова, О. Ю. Масляєва, В. В. Хорольський, О. Г. Сидорова, О. А. Толстих) та деякі положення його історико-теоретичних праць, що розкривають стан західного літературного процесу останніх десятиліть ХХ ст. (І. П. Ільїн, Н. Г. Владімірова, І. В. Кабанова, В. В. Струков, Я. Ю. Муратова).

Мета дослідження – на матеріалі п'яти останніх опублікованих романів Д. Лоджа дослідити відношення взаємної кореляції та взаємообумовленості між хворим індивідом і соціокультурною організацією буття.

Методи. У статті традиційні академічні стратегії літературознавчого аналізу поєднуються з інтердисциплінарними методами соціології, теорії тілесності та теорії інвалідності.

Результати. Аналіз досліджуваних романів Д. Лоджа дозволяє виокремити низку хвороб, що в текстах автора виконують функцію 'нарративного протезу' [13, с. 7]. Характер хвороб, зображених у романах автора (рак, глухота чи сліпота, хронічний біль, депресія, аутизм, синдром Дауна, Альцгеймер), вказує на приналежність персонажів Д. Лоджа до так званого 'суспільства ремісії', тобто соціуму, в якому відсутня чітка демаркаційна межа між здоров'ям та хворобою, позаяк у структурі сучасних патологій переважають хронічні хвороби, остаточно вилікувати які неможливо [7, с. 9]. Людина постійно знаходиться у стані ремісії – своєрідній прикордонній зоні, наслідком перебування у якій стає проміжна ідентичність протагоністів досліджуваних творів.

У текстах британського письменника хворобливе розщеплення ідентичності персонажів відбувається в умовах існування у патологізованому чи агонізуючому соціумі. В романах автора проявляється симптом 'хворого тіла', який передбачає, що патологічні фізіологічні та психічні явища прямо відображають суспільні розлади, а соціальні хвороби, своєю чергою, призводять до тілесних проблем [2, с. 24].

Ця взаємозалежність експліцитно висвітлюється у романі «Людина багатьох талантів», протагоністом якого є письменник Герберт Уеллс. В сегментах нарративу, що підкреслюють політичні переконання персонажа, нерідко послаблюються причинно-наслідкові зв'язки між тілом і хворобою, ставлячи корпоральну складову недуги у пряму залежність від політичних, соціальних та економічних чинників. У романі, герой якого є прихильником соціалізму, демонструється вкоріненість хвороб в соціально-економічну систему капіталізму. Своєю чергою, образ соціальної системи, що детермінує досвід хвороби менш привілейованих прошарків населення, конструюється за допомогою корпоральної метафори («*arteriosclerotic social system*») [8, с. 45].

Хворобливою природою у романі «Людина багатьох талантів» наділяється не лише капіталістична система, але й суспільний лад, що будується на марксистському вченні. Політика більшовизму розглядається переважно у термінах, пов'язаних із тілесними девіаціями. Через занадто сильну прив'язаність до доктрин марксизму більшовики ототожнюються з людьми з обмеженими можливостями («*handicapped*») [8, с. 378]. Емблемою хворого більшовизму виступає образ Максима Горького, який в результаті скоєної в молодості невдалої спроби самогубства мав одну легеню.

Як у романі «Людина багатьох талантів», так і в працях прихильника євгеніки Г. Уеллса, що в творі Д. Лоджа часто виступають у ролі прототекстів, в основу риторики покладено метафору хвороби («*war, poverty, disease and all the other ills*

of human civilization; chronically poor, unemployed, sick»), яка потребує викорінення [8, с. 47]. Соціум позиціонується як хворе тіло, а його оздоровлення вимагає знищення «паразитів», ототожнення з якими повністю дегуманізує та деіндивідуалізує образ хворої людини [8, с. 47].

Винесене в художнє обрамлення роману повільне помирання Г. Уеллса від онкологічного захворювання відбувається на тлі Другої світової війни тоді, як війна в текстах персонажа-письменника ототожнюється з хворобою, що має знищити західну цивілізацію. Своєю чергою, у романі «Автора, автора» за допомогою паралельного монтажу смерть Генрі Джеймса протиставляється тисячам смертей звичайних солдат у Першій світовій війні [9, с. 3]. Проте, для другорядних персонажів, війна залишається фоновою подією, тоді як недуга і повільне помирання протагоніста набуває статусу індивідуального досвіду не лише для хворого, але й для його оточення. Через складні процеси взаємодії особистого та колективного досвіду в текстах Д. Лоджа відбувається розширення категорії суб'єктивності як дискурсивного утворення та конструюються діалектичні зв'язки з загальнолюдською історією. Так, у щоденнику протагоніста роману «Глухота як вирок» відбувається зрощення суб'єктивних особистих і колективних спогадів, встановлюючи художню кореляцію внутрішнього та зовнішнього світів: свічка на честь загиблих в Аушвіці зливається зі свічкою біля ліжка померлої від раку дружини героя, а смугаста форма полонених в концтаборі – зі смугастою лікарняною піжамою його батька. В останньому випадку простежується чітка тотожність між концтабором та лікарнею, яка, згідно теорії М. Фуко, також виконує функції режимної дисциплінарної установи.

У творах Д. Лоджа дисгармонійному соціуму, на відміну від окремих його представників, не завжди ставиться чіткий діагноз, що має більше полемічної конкретності. Збій у функціонуванні суспільного апарату чи криза моральних норм нерідко визначається загальним поняттям хвороби. Порушення балансу в соціальному устрої часто співпадають з психофізіологічним колапсом окремого індивіда. Так, під час перегляду репортажу про справу Джеймса Балджера герой роману «Терапія» раптово відчуває біль у коліні, що не має жодних фізіологічних причин. Хвороби «завжди використовувалися в ролі метафор для висунення звинувачень суспільству в зіпсутості та несправедливості» [4, с. 67]. В тексті суспільне середовище, у якому діти вбивають дворічного хлопчика, визначається як «хворе» [12, с. 72].

Ще одним варіантом підкреслення патологічного статусу порушень у роботі суспільних інститутів є проектування героями субверсивного потенціалу власного тіла на соціальне, економічне чи політичне тіло. В романі «Терапія» з цією метою використовуються симптоми захворювання, яке має підкреслено психосоматичну природу та не впливає на життєво важливі функції організму. «Суспільство, за визначенням, ніколи не хворіє на смертельні недуги» [4, с. 71]. Хірург діагностує у героя внутрішній розлад коліна («*Internal Derangement of the Knee – I.D.K.*»), що є водночас причиною і наслідком внутрішнього розладу душі («*Internal Derangement of Soul*») [12, с. 17]. Власний діагноз герой перманентно екстраполює на навколишнє середовище, пояснюючи будь-які явища внутрішніми розладами різного ґатунку: «Внутрішній Розлад Гормонів», «Внутрішній Розлад Уряду», «Внутрішній Розлад Монархії», «Внутрішній Розлад Ринку Нерухомості» тощо [12, с. 15; 83; 92; 104].

Герої всіх романів Д. Лоджа дізнаються про суспільні негаразди – війни, теракти, епідемії тощо – з медіа. Дивуючись, чому думка про існування набагато страшніших хвороб та катастроф не полегшує сприйняття власного болю в нозі,

протагоніст роману «Терапія» апелює до поняття 'втома від співчуття' [12, с. 5]. Це поняття використовується в тексті у значенні, яким його наділяють соціологічні дисципліни. Йдеться про реакцію мас на поширювану ЗМІ інформацію про катастрофічні події, фактичне збайдужіння, спровоковане надмірною кількістю трагічних новин. Формування у лоджевих персонажів індиферентного ставлення до повідомлень про соціальні негаразди значною мірою ілюструють бодрійярівську концепцію «поглинального екрану» [1, с. 27]. Отже, «маси, що нейтралізовані інформацією, виробили до неї нечутливість і нейтралізують історію, вони є своєрідним поглинальним екраном. Вони не мають історії, не мають почуття творення, не мають бажань» [1, с. 27].

У ХХ ст. негативними наслідками або компенсацією породженого капіталізмом феномену відчуження як хвороби особистості є всі форми депресії, від якої страждають протагоністи усіх досліджуваних романів Д. Лоджа, та ерозія ідентичності. Індивід з розщепленою ідентичністю не здатний бажати. Навіть якщо здається, що він чогось хоче, його бажання втрачають автентичність, перестаючи бути справжніми [5, с. 30].

Дж. де Грааф, Д. Ванн і Т. Нейлор, аналізуючи переформатування аксіологічної системи сучасного суспільства, виділяють так званий «синдром споживацтва – хворобливий, заразний стан перенасичення, обтяженості боргами, тривоги та спустошеності, що передається всередині суспільства» [3, с. 16]. Дослідники патологізують феномен споживання, розглядаючи його як суспільне захворювання епідеміологічного характеру, що має свої симптоми та походження і підлягає лікуванню. До симптомів цієї недуги належать стрес від непомірності, що, своєю чергою, супроводжується безпричинним болем, депресія, тривога, безсоння, роздратованість та агресія. Ці симптоми майже дослівно описують стан протагоніста роману «Терапія», який страждає від безпричинного болю у коліні, що супроводжується «депресією, тривожністю, нападами страху, безсонням» і хронічною нездатністю приймати рішення [12, с. 4]. Останній симптом є великою мірою наслідком відсутності у нього автентичних бажань.

Персонаж з дитинства переймає стиль життя інших і навіть бажання дорослого героя – це, за термінологією Р. Жерара, 'міметичні бажання'. Споживання стає одним зі способів конструювання ідентичності протагоніста. Виконуючи завдання психоаналітика, герой мусить зробити перелік позитивних та негативних аспектів свого життя. До позитивних складових персонаж відносить низку критеріїв, дотримання яких соціум вимагає від успішного індивіда. Проте, ці досягнення не приносять протагоністові сатисфакції. Невизначеність героя виражається через синдром «Я-не-знаю» («I-Don't-Know») і хронічну нездатність приймати рішення та змушує його постійно почуватися нещасливим. Симптоматично, що серед позитивних характеристик свого життя персонаж наводить гарний стан здоров'я, тоді як у перелік негативних аспектів включається біль у коліні. Психологічний дисбаланс маніфестується через безпричинний фізичний біль.

Тіло, що будь-якої миті може вийти з-під контролю – як це й стається з персонажами Д. Лоджа – перестало бути виключно об'єктом медичного дискурсу чи метафорою соціального устрою, перетворившись на поле соціального занепокоєння та соціокультурної політики. Герої Д. Лоджа представляють так зване 'соматичне суспільство', зосереджене на управлінні тілами [7, с. 12]. Вкорінена в масовій культурі одержимість молодістю, здоровим харчуванням, терапією, спеціальними режимами та дієтами, підкресленими проявами

маскулінності чи жіночності перетворює тіло не лише на об'єкт споживання, але й на «об'єкт спасіння» [1, с. 115].

Протагоніст роману «Терапія» стає споживачем лікувальних методик, присвячуючи кожний день тижня певному виду терапії, яку возвеличує до рівня своєрідного культу, пишучи назву кожного методу з великої літери. В романах Д. Лоджа тіло, особливо жіноче, нерідко виявляється продуктом соціально-економічної матриці і, будучи залежним від капіталістичних цілей, виконує роль реклами. Так, щоб приховати ознаки тілесного регресу внаслідок вікових змін, відповідати нав'язаним соціумом стандартам краси, що функціонують як імператив, чи налагодити важливі соціальні зв'язки дружини протагоністів романів «Терапія», «Думає...» і «Глухота як вирок» змінюють свою зовнішність і підкреслюють її маркерами економічної успішності. Тіла героїнь перестають існувати для задоволення їхніх автономних бажань і починають виконувати функцію соціального обміну. Тіло перетворюється на рекламу та індексується відповідно до кодів суспільства споживання. «Знак обрання на рівні тіла означає те саме, що й успіх на рівні справ» [1, с. 118]. Індивідуальне тіло перетворюється на форму капіталу, що потребує нарцисистичних інвестицій.

Відтак, хвороба у творах Д. Лоджа функціонує в трьох вимірах: суто соматичний вияв патологічного враження тіла, хвороба у її метафоричному значенні (недуга пояснюється її психологічною природою і нерідко стає символом соціального устрою чи окремої епохи) та хвороба як культурне явище на вищому символічному рівні.

Перспективами подальшого дослідження функціонування хворого тіла в художніх творах може стати визначення ідейного навантаження, яке хвороба отримує в текстах як класиків літератури, так і сучасних письменників, а також звільнення хворих індивідів від тиску негативних метафор, вкорінених в соціокультурній парадигмі.

Список використаних джерел

1. Бодрийяр Ж. Общество потребления [Текст] / Ж. Бодрийяр. – М. : Республика, 2006. – 179 с.
2. Гундорова Т. Симптоматика «хворого тіла» [Текст] / Т. Гундорова // Критика. – Число 7–8 (№ 153–154). – К., 2010. – С. 24–26.
3. Грааф Дж. де. Потреблятство: Болезнь, угрожающая миру [Текст] / Дж. Де Грааф, Д. Ванн, Т. Х. Нэйлор. – Екатеринбург: Ультра. Культура, 2005. – 392 с.
4. Зонтаґ С. Хвороба як метафора. Снід та його метафори [Текст] / С. Зонтаґ. – К.: Видавництво Жупанського, 2012. – 162 с.
5. Фромм Э. По ту сторону порабощающих нас иллюзий: Как я столкнулся с Марксом и Фрейдом. Дзен-буддизм и психоанализ [Текст] / Э. Фромм. – Москва : АСТ, 2010. – 320 с.
6. Eagleton T. After Theory / T. Eagleton. – NY. : Basic Books, 2003. – P.186.
7. Frank A. W. The Wounded Storyteller : Body, Illness, and Ethics / A. W. Frank. – Chicago : University of Chicago Press, 1995. – 231 p.
8. Lodge D. A Man of Parts / D. Lodge. – NY : Penguin, 2011. – 436 p.
9. Lodge D. Author, Author / D. Lodge. – London : Secker and Warburg, 2004. – 389 p.
10. Lodge D. Consciousness and the Novel : Connected Essays / D. Lodge. – Cambridge, Massachusetts : Harvard University Press, 2002. – 320 p.
11. Lodge D. Deaf Sentence / D. Lodge. – NY : Penguin, 2009. – 304 p.

12. Lodge D. Therapy / D. Lodge. – NY : Penguin, 1996. – 336 p.
13. Mitchell D. T. Narrative Prosthesis : Disability and the Dependencies of Discourse / D. T. Mitchell, Sh. L. Snyder. – Ann Arbor : University of Michigan Press, 2000. – 228 p.

References

1. Bodriiar Zh. (2006). Obshchestvo potrebleniya [The Consumer Society]. Moscow: Respublica, 179.
2. Hundorova T. (2010). Symptomatyka 'khvoroho tila' [Symptoms of the Ill Body]. Krytyka, 7–8 (№ 153–154), 24–26.
3. Graaf J., Wann D., Naylor H. T.(2005). Potreblitsvo: Bolezn, uhrozhaiushchaia miru [Affluenza: The All-Consuming Epidemic]. Ekaterenburh: Ultra Kultura, 392.
4. Zontag S. (2012). Khvoroba yak metafora. Snid ta yoho metafory [Illness as Metaphor. AIDS and its Metaphors]. Kyiv: Vydavnytstvo Zhupanskoho, 162.
5. Fromm E. (2010). Po tu storonu poraboshchaiushchykh nas ylliuzyi: Kak ia stolknulsia s Marksom y Freidom. Dzen-buddyzm y psykhoanalyz [Beyond the Chains of Illusion: My Encounter with Marx & Freud. Zen Buddhism and Psychoanalysis]. Moscow: AST, 320.
6. Eagleton T. (2003). After Theory. NY. : Basic Books, 186.
7. Frank A. W. (1995). The Wounded Storyteller : Body, Illness, and Ethics. Chicago : University of Chicago Press, 231.
8. Lodge D. (2011). A Man of Parts. New York : Penguin, 436.
9. Lodge D. (2004). Author, Author. London : Secker and Warburg, 389.
10. Lodge D. (2002). Consciousness and the Novel : Connected Essays. Cambridge, Massachusetts : Harvard University Press, 320.
11. Lodge D. (2009). Deaf Sentence. New York : Penguin, 304.
12. Lodge D. (1996). Therapy. New York : Penguin, 336.
13. Mitchell D. T., Snyder Sh. L. (2000). Narrative Prosthesis : Disability and the Dependencies of Discourse. Ann Arbor : University of Michigan Press, 228.

БОЛЕЗНЬ КАК РЕЗУЛЬТАТ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ ИНДИВИДА И СОЦИУМА В РОМАНАХ Д. ЛОДЖА КОНЦА XX – НАЧАЛА XXI ВВ.

О. В. Узлова

Аннотация. В статье рассматриваются особенности функционирования образов больного тела в творчестве современного английского писателя Д. Лоджа конца XX – начала XXI вв., проявляющиеся в совокупности нарративных, дискурсивных и эстетических параметров, а также в глубинных семантических структурах текста. На основании анализа романов «Терапия» «Думает...», «Автора, автора», «Глухота как приговор» и «Человек многих талантов» утверждается, что болезнь в произведениях писателя имеет амбивалентный характер. С одной стороны, она является признаком невописанности человека с нетипичным состоянием здоровья в гегемонию 'нормальности', которую пропагандирует общество. С другой стороны, именно болезнь часто делает человека неотъемлемой частью социума, который, в свою очередь, нередко приобретает в текстах писателя симптомы различных заболеваний. Подчеркивается неразрывность отношений взаимной зависимости между больным телом и социокультурной матрицей, в которой оно существует. Субверсивный потенциал тела рассматривается, в том числе, как зеркало социальной жизни. Доказывается,

что в романах Д. Лоджа болезнь функционирует как минимум на трех уровнях: непосредственно как проявление физиологического коллапса, как метафора доминирующей социокультурной парадигмы и как культурное явление на более высоком символическом уровне.

Ключевые слова: Д. Лодж, тело, болезнь, социум

ILLNESS AS RESULT OF INTERACTION BETWEEN PERSON AND SOCIETY IN DAVID LODGE'S NOVELS OF THE END OF XX – THE BEGINNING OF THE XXI CENTURY

O. V. Uzlova

Abstract. *Scientific theories as well as fiction of the late 20th century show special attention to the problem of representation of ill and deviant bodies. In modernist texts body was a repository for I-consciousness and controversial desires, but in postmodernist fiction it is mostly regarded as performative and virtual. Ill body is often considered to be deviant while health is associated with moral performance.*

The common feature of D. Lodge's novels taken into consideration is their peculiar interest in such body and sociocultural experiences as ageing and illness.

The purpose of the paper is to explore the relations between ill individual and sociocultural situation depicted in the texts.

Traditional academic methods of literary studies have been combined with strategies of such interdisciplinary branches as sociology, body theory and disability studies.

Results. *Drawing upon the novels Therapy, Thinks..., Author, Author, Deaf Sentence and A Man of Parts it is argued that there exists a set of diseases (cancer, deafness, blindness, depression, chronic pain, autism, Alzheimer's, Down syndrome) that should be regarded as "narrative prosthesis" of the author's texts. On the one hand, the ambivalent nature of these diseases brings out the estrangement of ill person who is often marginalized in society. On the other hand, illness becomes the common bond that joins ill person and society in their shared vulnerability. In D. Lodge's novels illness often functions as a metaphor of social, cultural, political or moral collapse.*

Originality. *Despite the great number of works exploring D. Lodge's earlier texts, the functions of ill body in his novels have never been the focus of special academic research.*

Conclusion. *D. Lodge's five latest novels show at least three main aspects of illness. Firstly, it is represented as physical display of body transgression. Secondly, illness often becomes a metaphor of social and political situation or definite epoch. Thirdly, it can be regarded as cultural phenomenon which has special symbolic meaning.*

Further analysis of functions of ill body in literary texts can not only help to define the idiosyncratic dominants in works of classic and contemporary authors, but also to relieve the pressure of the negative metaphors of illness enrooted in sociocultural paradigm.

Keywords: D. Lodge, body, illness, society